

AKADEMİK İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Academic Journal of Communication Studies

Sayı (Issue): 4 Yıl (Year): 2026

**On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu. David Harvey. Çev. Esin Soğancılar.
İstanbul, Sel Yayıncılık, 2020, 332s, ISBN:978-975-570-732-7**

Tamer YILDIRIM¹

Geliş Tarihi (Received): 11.04.2026

Kabul Tarihi (Accepted): 10.06.2026

Öz: David Harvey'in *On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu* adlı eseri, sermaye birikiminin içsel mantığını ve küresel krizlerin yapısal nedenlerini Marksist bir perspektifle ele alan bir sosyal bilim eleştirisidir. Yazar, karmaşık teorik kavramları daha geniş kitlelerin anlayabileceği yalın bir dille sunarak kapitalizmi ayakta tutan temel, hareketli ve tehlikeli çelişkileri analiz eder. Kitabın merkezinde; doğanın tahribatı, sermayenin sonsuz büyüme zorunluluğu ve evrensel yabancılaşma gibi sistemin geleceğini tehdit eden kritik unsurlar yer alır. Harvey, medyanın ideolojik bir araç olarak rıza üretimindeki rolüne ve zaman-mekân sıkışması kavramıyla teknolojinin sermaye dolaşımını nasıl hızlandırdığına dikkat çeker. Özellikle 2008 ekonomik krizinin izlerini sürerek, günümüzdeki savaşların ve sosyo-ekonomik adaletsizliklerin bu çelişkilerin bir dışavurumu olduğunu savunur. Yazar, kapitalizmin bir distopyaya evrilme riskine karşı seküler bir hümanizmle kolektif dönüşümün gerekliliğini vurgulasa da sunduğu çözüm yolları felsefi derinlikten uzak ve reformist bulunarak eleştirilmiştir. Sonuç olarak eser, sermayenin işleyişini anlamak isteyenler için önemli bir başlangıç metni niteliği taşıırken, karmaşık küresel dinamikleri on yedi ilkeye indirgemesi bakımından da sınırlılıklar barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: David Harvey, Kapitalizm, Sermaye.

**David Harvey. *Seventeen Contradictions and the End of Capitalism*. Trans. Esin Soğancılar.
İstanbul: Sel Publishing, 2020. 332 pages. ISBN: 978-975-570-732-7.**

Abstract: David Harvey's work, *Seventeen Contradictions and the End of Capitalism*, is a social science critique that examines the internal logic of capital accumulation and the structural causes of global crises from a Marxist perspective. The author presents complex theoretical concepts in a simple language accessible to broader audiences, analyzing the foundational, moving, and dangerous contradictions that sustain capitalism. At the core of the book lie critical elements threatening the future of the system, such as the degradation of nature, the necessity for capital's infinite growth, and universal alienation. Harvey draws attention to the role of media as an ideological tool for manufacturing consent and highlights how technology accelerates the circulation of capital through the concept of time-space compression. By tracing the remains of the 2008 economic crisis, he argues that contemporary wars and socio-economic injustices are manifestations of these contradictions. While the author emphasizes the necessity of collective transformation through secular humanism against the risk of capitalism evolving into a dystopia, the solutions he proposes have been criticized for being reformist and lacking philosophical depth. In conclusion, while the work serves as an important introductory text for those seeking to understand the workings of capital, it possesses limitations in terms of reducing complex global dynamics to seventeen principles.

Keywords: David Harvey, Capitalism, Capital.

Atıf/Cite as: Yıldırım, T. (2026). On yedi çelişki ve kapitalizmin sonu [D. Harvey'in *On yedi çelişki ve kapitalizmin sonu* adlı kitabının değerlendirmesi]. *Akademik İletişim Araştırmaları Dergisi*, (4), 71-75.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://iletisimarastirmalari.com/>

Copyright © Published by AKADEMİK İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ. This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

¹ Doç. Dr. Tamer Yıldırım, Sakarya Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, tyildirim@sakarya.edu.tr, 0000-0003-0033-0539

David Harvey'in 2014 yılında yazdığı, 2015 yılında Türkçeye çevrilen *On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu* adlı kitabı çağdaş topluma yönelik bir sosyal bilim eleştirisini içermektedir. Çağdaş Marksizm ve kapitalizme ilişkin karmaşık konuları herkesin anlayabileceği bir dille ifade etmeye çalışan kitabın bölümlerinin ana odak noktası sermaye ilişkilerinin ve süreçlerinin iç işleyişi ve mantığının neye dayandığının ortaya konulmasıdır. Buna bağlı olarak Harvey'in diğer eserleriyle mukayese edildiğinde ele aldığımız kitabın konuları değerlendirme açısından daha basit bir yapıda olduğu, felsefi yönünün daha zayıf kaldığı söylenebilir. Örneğin Harvey, daha önce *Sermayenin Sınırları* (1982) adlı eserinde benzer konuları ele almış, sermayenin doğası gereği çelişkili olduğu ve kapitalizm içinde krizlere neden olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca burada ifade edilen konuların bir kısmı da *Sermaye Muamması* (2010) adlı eserinde daha tutarlı ve çıkarımsal üstünlüğe sahip bir şekilde ifade edilirken bu kitap, sermayenin, kapitalist ekonomiyi etkileyen on yedi temel çelişkisini tanımlamaya çalışmıştır.

Harvey, kitabında temel çelişkileri ifade ederken 2007'de başlayan, 2008'de bütün dünyaya yayılan en büyük etkilerinin Amerika'da görüldüğü ekonomik krizin temel noktalarını keşfetmeyi amaçlamıştır. Marksist bir yaklaşımla düşüncelerini geliştirerek kapitalizmin nihai sonu için bazı tehlikeli çelişkiler olduğunu ileri sürmüştür (Harvey, 2012, s. 11-17). Eğer insanoğlu bir tür olarak varlığını devam ettirmek istiyorsa, değerli bir hayat yaşamak arzusundaysa, demokrasi ve özgürlüğün gerçek bir anlama sahip olmasını amaçlıyorsa, kapitalist sistemin üstesinden gelmesi gerektiğini belirtmiştir.

Harvey, kitapta sermaye ve birikimiyle ilgili; 'temel çelişkiler', 'dinamik çelişkiler', 'tehlikeli çelişkiler' şeklinde üç ana bölüm altında on yedi çelişkiyi açıklıyor ve kapitalizmin nasıl bir distopyaya yol açabileceğine değiniyor. Bu distopya özellikle teknolojinin gelişmesi ihtimaline dair, gerçekleşmesi pek olası görünmeyen bazı açıklamalara dayanıyor (Harvey, 2020, s. 101-120). Kitapta anlatılan çelişkiler, insanın toplumsal yaşamının tamamını kapsadığı gibi basit bazı çözümlere karşı uyarılar da içermektedir. Marksist bakış açısına göre kapitalizm, çeşitli biçimlerdeki çelişkiler üzerine kurulmuştur. Kapitalizmin teorik temellerini ve gerekçelerinin zaman içinde nasıl evrildiğini anlamak, onu ciddi bir şekilde eleştirmek için önemli olduğundan kitap, ekonomik statüko eleştirilerine ana hatlarıyla değinmektedir.

Her bölümü siyasi praksis hakkındaki yorumlarıyla bitiren yazar için dünyayı yorumlamak mümkün olsa da sermayenin çelişkilerle dolu dünyasına alternatif yaratma konusunda bir yol haritası sunmak oldukça zordur. Çünkü insanların değişim için konumlarından vazgeçmeleri mümkün gözükmemektedir. Seküler, hümanist bir tavra sahip olan yazar, insanların daha iyiye doğru değişiminin mümkün olduğundan insanın yeniden yaratılabileceğini ve dolayısıyla dünyayı insanlar aracılığıyla değiştirmenin mümkün olduğu düşüncesini savunmaktadır (Harvey, 2020, s. 286-297).

Yazar, Marksist bakış açısıyla kapitalizmin bugünkü koşullarının içsel çelişkilerini inceleyerek çağdaş dönemdeki ekonomik olayları anlamlandırmaya ve mevcut sistemi anlamaya uğraşan insanlara yardım etmeye çalışmaktadır. *On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu*, dünyada neyin yanlış gittiğini anlamak için, saldırgan, savaş temelli dış politikaların, başarısız, kapitalist politik ekonomik sistemde bulunan kusurların ve böyle oluşturulmuş olan kültürde içsel olarak var olan çelişkilerin anlaşılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Çelişkiler Harvey tarafından tekelleri emperyalist kapitalizmin Das Kapital'in, Lenin'in güncellenmiş eleştirisinde ve Marksist pratik ve sosyalist hükümetlerin eleştirileri üzerinden hareketle analiz edilmiştir. Orta Doğu'daki işgaller, Irak, Libya, Yemen, Suriye'nin ve Filistin'in Uluslararası Hukuk'a aykırı olarak tamamen yok edilmesi gibi tüm durumlar bu çelişkilerden kaynaklanmaktadır. Harvey bununla ilintili olarak Amerika'nın serbest ticaret, küreselleşme, açık sınırlar ve süper güç olarak dünyanın tek ekonomik düzeni adı altında yabancı ülkelere yüksek vergiler yükleyerek başlattığı saldırıları ele alıp incelemiştir.

Harvey, kapitalizmin insan emeğinin sömürülmesine dayandığı için insanlığın geleceğini sağlayamayacağını, modern kapitalizmin kölelik gibi eski sömürü sistemlerinin yeniden yapımı olduğunu ve insanlardan gerçeği gizlemek için teknoloji ve bilimi kullandığını ifade eder. Yazar

kapitalist sistemde bir karmaşa içinde olduğumuzu, kısır döngüler içeren hususlar dışında çözümler düşünülmediğini belirterek aşırı Komünizmde değil, Sosyalizmde bir çözüm sunmaya çalışmaktadır. Harvey, kapitalizmin yeniden üretimini krizlerin ve çelişkilerin esas sebebi olarak görmekte ve onun bu krizler ve kültürel çelişkiler hakkındaki görüşü, felsefi hümanist tavrından kaynaklanmakta gibi durmaktadır. Bundan dolayı kitapta insanların tüketici haklarının Kapitalizmin toplumsal kontrol metotlarının gücü üzerindeki üstünlüğüne eğilen Harvey, reformcu bir bakış açısıyla krizleri ve çelişkileriyle Kapitalizmin son bulup bulamamasının küresel toplumun tepkisine bağlı olduğunu düşünmektedir.

Kitapta içinde bulunduğumuz dönemde kapitalizmin ayakta kalmasına yönelik açık ve güncel tehdit oluşturan ve önemli olan üç çelişkisinden bahsetmiştir. Birincisi doğa ile ilişkimizin kötüleşmekte olması: Küresel ısınmadan yaşam alanının ve türlerin imhasına, su kıtlıklarına ve çevresel bozulmaya kadar her şey buna dâhil edilebilir (Harvey, 2020, s. 250-267). İkincisi kârlı yatırım imkânlarının giderek azalması karşısında sürdürülmesi zorlaşan ve katlamalı büyüme eğrisinde bükülme noktasına ulaşan katlamalı büyümesi: Bu olgu aynı zamanda sermayenin sınırsızca artabilen formuna, bilhassa kontrolsüz bir sarmal şeklinde hareket eden paranın kredi formlarına da yoğun baskı yapmaktadır (Harvey, 2020, s. 226-249). Üçüncüsü ise yazarın evrensel yabancılaşma dediği şeydir (Harvey, 2020, s. 268-285; Harvey, 2021, s. 209). Bu sorunlara Sonsöz kısmında Harvey'in iyileştirmeye yönelik verdiği bazı ipuçları ve fikirler kesinlikten uzak ve basit çıkarımlar olarak verilmiş gibi gözükmektedir (Harvey, 2020, s. 286-297).

Tüketim kültürünün temel taşıyıcıları olan reklamlar, fenomenler ve dijital pazarlama stratejileri, sermayenin yeniden üretimi süreciyle doğrudan ilişkilidir. Harvey'e göre medya, kitlelerin rızasını üreterek kapitalist sistemin yapısal çelişkilerini örtbas eden ideolojik bir araç işlevi görür. Harvey, bir coğrafyacı olmasına rağmen sunduğu kuramsal çerçeveye iletişim bilimleri, medya çalışmaları ve kültürel çalışmalar disiplinleri için temel bir referans noktası kabul edilir. Harvey'in en yetkin kavramlarından biri olan zaman-mekân sıkışması, doğrudan iletişim bilimlerinin çalışma alanına girer. Kapitalizm, yapısal krizlerini aşabilmek adına coğrafi sınırları zorlamak ve mekânsal engelleri aşmak zorundadır. Bu mekânsal çözüm arayışı, hızlı ulaşım yolları ve anlık iletişim ağlarını zorunlu kılar. Günümüzde internet ve uydu teknolojileri, sermayenin küresel ölçekte ışık hızıyla hareket etmesine olanak tanıyan birer iletişim altyapısıdır. Harvey'in sermayenin dolaşımı olarak tanımladığı süreç, modern dünyada verinin dolaşımı ile iç içe geçmiştir. Teknolojinin kapitalist birikim süreçlerine nasıl eklendiğini çözümleyen Harvey, haberler, videolar ve sosyal medya etkileşimlerini de kapsayan meta dünyasındaki kullanım değeri ile değişim değeri arasındaki gerilimi inceler. Bir haberin toplumu bilgilendirme amacı taşıyan kullanım değeri ile reklam geliri ve tıklanma odaklı değişim değeri arasındaki çelişki, modern medyanın yaşadığı en büyük yapısal krizdir. Harvey'in bu perspektifi, medyanın uğradığı nitelik kaybını yapısal bir düzlemde anlamlandırmamızı sağlarken, iletişimin günümüzde devasa bir sermaye birikim alanına dönüştüğünü de açıkça ortaya koymaktadır.

Kitap, her ne kadar ABD merkezli örnekler üzerinden ilerlese de, aslında kapitalizmin coğrafi sınır tanımayan evrensel çelişkilerini de analiz etmektedir. Türkiye'deki okurlar için bu metin, Amerika örneğinde yerel ekonomik krizlerin, barınma sorunlarının ve işsizliğin küresel sermaye mantığıyla nasıl iç içe geçtiğini anlamak için önemlidir. Sermaye veya kapitalizm dediğimiz unsur bugün bütün ülkelerin temel sorunudur. Kitabın okuyucuda bıraktığı krizin kaçınılmazlığı hissi, kişisel bir çaresizlikten ziyade, sistemin yapısal sınırlarına dair bir farkındalık yaratmayı amaçlar. Bu farkındalık, krizin bireysel bir talihsizlik değil, sistemin işleyiş biçimi olduğunu göstererek çözümün ancak kolektif bir dönüşümde yattığına işaret eder. Fakat yine de kitabı okuduktan sonra sermayenin gücü düşünüldüğünde insanın bunu aşma konusunda umutsuzluğu kendisini devam ettirecektir.

Sonuç olarak kitap, Marksist teoriyi yenilemek, dogmatizmin ötesine geçerek daha açık bir teorik yaklaşım inşa etme girişimi olarak tasarlansa da Harvey'in aradığı şey, kapitalizmin değil, sermayenin çelişkilerini daha iyi anlamak, kapitalizmin ekonomik motorunun nasıl çalıştığını ve neden durabileceğini ve bazen niçin çöküşün eşiğinde görünebileceğini bilmeye çalışmaktır. Kitabın özellikleri

sosyoloji, siyaset ve ekonomi alanında okuma yapanlara hitap etse de eleştirel okuma veya eleştirel düşünce taraftarları için güncel ekonomi-politik olguları anlama noktasında temel bilgileri vermesi açısından önemlidir. Karmaşık konuların kolaylıkla anlaşılmasını sağlayacak basit bir dille yazılarak, sermayenin çelişkili doğasını açıklamaya çalışan kitap bir başlangıç okuması olarak değerlendirilebilir. Fakat Harvey sermayenin çelişkilerini yeniden düzenleyerek, onun yapıcı birliğinin gücünü, çözümsüz varlığını ortaya koymaya çalışsa da sermayenin genel dinamikleri içerisinde tüm çelişkiler birbirine bağlı iken bunu sadece on yedi ilkeye bağlayarak yapmıştır ve bu durum yanıltıcı olabilir. Bunun çok daha fazla (kapitalizmin ortaya çıkardığı yeni biçimlerinin içerdiği sorunlar, yerel farklılıklar, ekolojinin niteliği gibi) sayıda çelişkisi de olabilir.

Etik Beyanı: Yazar çalışmanın etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Akademik İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça/Reference

- Harvey, D. (2012). *Sermaye muamması: Kapitalizmin krizleri* (S. Savran, Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.
- Harvey, D. (1982). *The Limits to Capital*. Oxford: Basil Blackwell.
- Harvey, D. (2020). *On yedi çelişki ve kapitalizmin sonu* (E. Soğancılar, Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.
- Harvey, D. (2021). *Marx, sermaye ve iktisadi aklın cinneti* (E. Soğancılar, Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.